

Υπόθεση C-790/19

Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως κατά το άρθρο 98, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου

Ημερομηνία καταθέσεως:

24 Οκτωβρίου 2019

Αιτούν δικαστήριο:

Curtea de Apel Braşov (Ρουμανία)

Ημερομηνία της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου:

14 Οκτωβρίου 2019

Κατηγορούμενοι:

LG

MH

Λοιποί μετέχοντες στη διαδικασία:

Parchetul de pe lângă Tribunalul Braşov

Agenția Națională de Administrare Fiscală, Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Braşov

Αντικείμενο της κύριας δίκης

Εφέσεις τις οποίες άσκησαν η Parchetul de pe lângă Tribunalul Braşov (εισαγγελική αρχή του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου του Braşov, Ρουμανία· στο εξής: εισαγγελική αρχή), ο κατηγορούμενος LG και η Agenția Națională de Administrare Fiscală, Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Braşov (Εθνική Φορολογική Αρχή - Περιφερειακή Γενική Διεύθυνση Δημόσιων Οικονομικών του Braşov, Ρουμανία· στο εξής: φορολογική αρχή), πολιτική αγωγή, κατά της απόφασης που εξέδωσε σε ποινική υπόθεση, στις 15 Νοεμβρίου 2018, το Tribunalul Braşov (πρωτοβάθμιο δικαστήριο του Braşov· στο εξής: πρωτοβάθμιο δικαστήριο).

Αντικείμενο και νομική βάση της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

Αίτηση για την ερμηνεία του άρθρου 1, παράγραφος 3, στοιχείο α', της οδηγίας 2015/849, υποβληθείσα κατ' εφαρμογήν του άρθρου 267 ΣΛΕΕ.

Προδικαστικό ερώτημα

Έχει [το άρθρο 1, παράγραφος 3, στοιχείο α΄, της οδηγίας (ΕΕ) 2015/849 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Μαΐου 2015, σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 648/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, και την κατάργηση της οδηγίας 2005/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και της οδηγίας 2006/70/ΕΚ της Επιτροπής] την έννοια ότι το πρόσωπο που τελεί την υλική πράξη που συνιστά το αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες είναι πάντοτε πρόσωπο διαφορετικό από εκείνο που διαπράττει το κύριο αδίκημα (το πρώτο αδίκημα από το οποίο προέρχονται τα χρήματα που αποτελούν αντικείμενο της νομιμοποίησης);

Παρατιθέμενες διατάξεις του δικαίου της Ένωσης

Οδηγία 2005/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Οκτωβρίου 2005, σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, άρθρο 1, παράγραφος 1 και παράγραφος 2, στοιχεία α΄ έως δ΄.

Οδηγία (ΕΕ) 2015/849 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Μαΐου 2015, σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 648/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, και την κατάργηση της οδηγίας 2005/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και της οδηγίας 2006/70/ΕΚ της Επιτροπής, άρθρο 1, παράγραφοι 1, 2 και 3, στοιχεία α΄ έως δ΄.

Παρατιθέμενες διατάξεις του εθνικού δικαίου και σχετική νομολογία

Άρθρο 29 του Lege nr. 656/2002 pentru prevenirea și sancționarea spălării banilor (νόμου 656/2002 περί πρόληψης και καταστολής της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες), ο οποίος δημοσιεύθηκε στη Monitorul Oficial al României, μέρος I, αριθ. 904, της 12ης Δεκεμβρίου 2002, όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε μεταγενέστερα.

Κατά τον χρόνο τέλεσης των πράξεων, το άρθρο 29, παράγραφος 1, είχε ως εξής:

«Συνιστούν το αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τιμωρούνται με στερητική της ελευθερίας ποινή 3 έως 12 ετών οι εξής πράξεις:

a) η μετατροπή ή η μεταβίβαση περιουσιακών αγαθών, εν γνώσει του γεγονότος ότι προέρχονται από την τέλεση αδικημάτων, με σκοπό την απόκρυψη ή τη συγκάλυψη της παράνομης προέλευσής τους, ή την παροχή συνδρομής στον δράστη του αδικήματος από το οποίο προέρχονται τα περιουσιακά αγαθά προκειμένου αυτός να αποφύγει την άσκηση ποινικής δίωξης, τη δίκη ή την εκτέλεση της ποινής·

b) η απόκρυψη ή η συγκάλυψη της αλήθειας όσον αφορά τη φύση, προέλευση, διάθεση ή διακίνηση περιουσιακών αγαθών ή τον τόπο στον οποίο αυτά ευρίσκονται, ή την κυριότητα περιουσιακών αγαθών ή τα σχετικά με αυτά δικαιώματα, εν γνώσει του γεγονότος ότι προέρχονται από την τέλεση αδικήματος·

c) η απόκτηση, η κατοχή ή η χρήση περιουσιακών αγαθών εν γνώσει του γεγονότος ότι τα περιουσιακά αγαθά προέρχονται από την τέλεση αδικήματος·.

Απόφαση 418 του Curte Constituțională (Συνταγματικού Δικαστηρίου, Ρουμανία: στο εξής: Συνταγματικό Δικαστήριο), της 19ης Ιουνίου 2018, σχετικά με την ένσταση περί αντισυνταγματικότητας των διατάξεων του άρθρου 29, παράγραφος 1, στοιχείο c, του νόμου 656/2002 περί πρόληψης και καταστολής της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της εφαρμογής μέτρων πρόληψης και καταπολέμησης της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, όπως ερμηνεύθηκαν στην απόφαση 16 του Înalță Curte de Casație și Justiție (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου, Ρουμανία: στο εξής: Ακυρωτικό Δικαστήριο), της 8ης Ιουνίου 2016, όσον αφορά την έκδοση προδικαστικής απόφασης για την αποσαφήνιση νομικών ζητημάτων σχετικών με το αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

Lege nr. 129/2019 din 11 iulie 2019 pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului (νόμος 129, της 11ης Ιουλίου 2019, περί πρόληψης και καταστολής της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας καθώς και περί τροποποίησης και συμπλήρωσης ορισμένων νομοθετικών πράξεων, ο οποίος δημοσιεύθηκε στη Monitorul Oficial al României, μέρος I, αριθ. 589, της 19ης Ιουλίου 2019) (νόμος ο οποίος δεν είχε δημοσιευθεί κατά τον χρόνο της προδικαστικής παραπομπής στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης).

Συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών και της διαδικασίας της κύριας δίκης

- 1 Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο καταδίκασε τον κατηγορούμενο LG σε ποινή φυλάκισης 1 έτους και 9 μηνών, με αναστολή εκτέλεσης της ποινής, κατά την έννοια του άρθρου 81 επ. του προϊσχύσαντος ποινικού κώδικα (ευνοϊκότερη ποινική διάταξη για τον κατηγορούμενο), για το αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες το οποίο προβλεπόταν στο άρθρο 29, παράγραφος 1, στοιχείο a, του νόμου 656/2002, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 41, παράγραφος 2, του προϊσχύσαντος ποινικού κώδικα, για την τέλεση 80 υλικών

πράξεων. Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο αποφάσισε επίσης την παύση της ποινικής δίωξης κατά του κατηγορουμένου LG για το αδίκημα της φοροδιαφυγής, δεδομένου ότι αυτός αποκατέστησε τη ζημία. Όσον αφορά την κατηγορουμένη ΜΗ, το δικαστήριο της ουσίας αποφάσισε την απαλλαγή της, κρίνοντας ότι δεν πληρούνταν η προϋπόθεση της δυνατότητας καταλογισμού ευθύνης, δεδομένου ότι δεν αποδείχθηκε ότι αυτή γνώριζε ότι ο κατηγορούμενος LG είχε νομιμοποιήσει κεφάλαια προερχόμενα από φοροδιαφυγή.

- 2 Το δικαστήριο της ουσίας έκρινε ότι ο κατηγορούμενος LG τέλεσε, υπό την ιδιότητα του διαχειριστή, το αδίκημα της φοροδιαφυγής και ότι νομιμοποίησε επίσης τα χρήματα που απέκτησε από το αδίκημα αυτό. Συγκεκριμένα, στο διάστημα 2009-2013, ο κατηγορούμενος LG δεν καταχώρισε στα λογιστικά βιβλία της εταιρίας SC Vinalcool Braşon SA τα φορολογικά έγγραφα που αποδεικνύουν την εισπραξη, από τις εταιρίες Medofta SRL και Reproflex SRL, εσόδων από τη μίσθωση εμπορικών ακινήτων. Προκειμένου να εμφανίσει ως νόμιμες τις εμπορικές πράξεις έναντι των εκπροσώπων της Medofta SRL και της Reproflex SRL, ο κατηγορούμενος LG ζήτησε από τις εταιρίες αυτές να καταβάλουν τα οφειλόμενα στη Vinalcool Braşon SA χρηματικά ποσά σε λογαριασμό της εταιρίας Arta Romana SRL, ιδιοκτησίας της κατηγορουμένης ΜΗ, συντρόφου του κατηγορουμένου, κάνοντας χρήση σύμβασης εκχώρησης απαίτησης συναφθείσας μεταξύ του κατηγορουμένου, της Vinalcool Braşon SA και της Arta Romana SRL. Το συνολικό ποσό που εισπράχθηκε κατ' αυτόν τον τρόπο ανήλθε σε 512 301,15 ρουμανικά λεί (RON) και περιήλθε στην κατοχή του κατηγορουμένου LG μέσω της κατηγορουμένης ΜΗ. Τα κεφάλαια αναλήφθηκαν τοις μετρητοίς από το ταμείο ή την αυτόματη ταμειακή μηχανή της τράπεζας από αμφοτέρους τους κατηγορουμένους. Ειδικότερα, ο κατηγορούμενος LG νομιμοποίησε τα κεφάλαια που προέρχονταν από την τέλεση, πάντοτε από τον ίδιο, του αδικήματος της φοροδιαφυγής, ως κύριου αδικήματος.
- 3 Η εισαγγελική αρχή, ο κατηγορούμενος LG και η φορολογική αρχή, ως πολιτική αγωγή, άσκησαν έφεση ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου κατά της απόφασης αυτής. Εν συνεχεία, ο κατηγορούμενος LG ανακάλεσε την ασκηθείσα έφεση.
- 4 Η εισαγγελική αρχή επέκρινε την απόφαση, μεταξύ άλλων, ως αβάσιμη όσον αφορά την απαλλαγή της κατηγορουμένης ΜΗ.
- 5 Η πολιτική αγωγή προσέβαλε την απόφαση καθόσον αυτή απέρριψε εν μέρει τα αστικού χαρακτήρα αιτήματά της.

Το αιτούν δικαστήριο, Curtea de Apel Braşon (εφετείο του Braşon, Ρουμανία· στο εξής: εφετείο), έκρινε αναγκαία την ερμηνεία ορισμένων διατάξεων της οδηγίας 2015/849 και, δεδομένου ότι δεν εντόπισε σχετική νομολογία, έθεσε αυτεπαγγέλτως στους διαδίκους το ζήτημα υποβολής προδικαστικού ερωτήματος στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Κυριότερα επιχειρήματα των διαδίκων της κύριας δίκης

- 6 Η εισαγγελική αρχή αντιτάχθηκε στην υποβολή προδικαστικού ερωτήματος στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθόσον, κατά την άποψή της, δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, αλλά και διότι η προμνησθείσα οδηγία δεν έχει μεταφερθεί στη ρουμανική έννομη τάξη, παρά το γεγονός ότι η προθεσμία μεταφοράς έληξε το 2017, οι δε πράξεις τελέστηκαν πριν από την έκδοση της οδηγίας αυτής. Κατά την εισαγγελική αρχή, η οδηγία πληροί τα κριτήρια για την εφαρμογή της θεωρίας περί υπάρξεως «acte clair», όπως αυτή έχει διαμορφωθεί από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και υπάρχει συνέχεια όσον αφορά τις εκδοθείσες στο επίπεδο της Ένωσης νομοθετικές πράξεις, δεδομένου ότι το ουσιαστικό περιεχόμενό τους είναι ίδιο.
- 7 Οι κατηγορούμενοι συγκατατέθηκαν στην υποβολή προδικαστικού ερωτήματος στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της απόφασης περί παραπομπής

- 8 Η ισχύουσα και η καταργηθείσα οδηγία ορίζουν με παρόμοιο τρόπο τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, ως προς καθέναν από τους εναλλακτικούς τρόπους τέλεσης του αδικήματος, και οι σχετικές με τον ορισμό των πράξεων διατάξεις μεταφέρθηκαν στην εθνική έννομη τάξη με τρόπο σχεδόν ταυτόσημο, ενώ δεν ασκούν επιρροή οι διαφορές που αφορούν την ειδικότητα, τον παράνομο χαρακτήρα και τη δυνατότητα καταλογισμού του αδικήματος. Εντούτοις, το αιτούν δικαστήριο διαπίστωσε σύγκρουση μεταξύ των ερμηνειών της εθνικής νομοθεσίας, καθόσον η δικαστική πρακτική προτείνει αποκλίνουσες λύσεις. Συγκεκριμένα, οι δυνητικές λύσεις στην υπό κρίση υπόθεση είναι διαμετρικά αντίθετες, ανάλογα με το αν θεωρείται ότι το βασικό χαρακτηριστικό της ειδικότητας του αδικήματος ενσωματώνεται ή όχι στη διάταξη.
- 9 Κατά το αιτούν δικαστήριο, ο δράστης του αδικήματος της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, υπό οποιαδήποτε μορφή, δεν μπορεί να ταυτίζεται με τον δράστη του κύριου αδικήματος.
- 10 Το εφετείο παραπέμπει, ειδικότερα, σε δύο αποφάσεις του Ακυρωτικού Δικαστηρίου: την απόφαση 147/2011, κατά την οποία «ο δράστης των δύο αδικημάτων δεν μπορεί να είναι το ίδιο πρόσωπο», και την απόφαση 836/2013, η οποία περιορίστηκε να κρίνει ως προς τη μορφή του αδικήματος που προβλέπεται στο άρθρο 23, παράγραφος 1, στοιχείο c, του νόμου 656/2002, ότι «ο συμμετέχων στο κύριο αδίκημα δεν μπορεί να είναι ο δράστης του αδικήματος της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες», άλλως «παραβιάζεται η αρχή ne bis in idem». Επίσης άλλες αποφάσεις του Ακυρωτικού Δικαστηρίου, καθώς και άλλων εθνικών δικαστηρίων, έχουν εκδοθεί στο ίδιο πνεύμα, ήτοι του αποκλεισμού της δυνατότητας να είναι ο δράστης του αδικήματος της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες το ίδιο πρόσωπο με τον δράστη του κύριου αδικήματος.

- 11 Εντούτοις, το Ακυρωτικό Δικαστήριο αποφάνθηκε επί των εν λόγω νομοθετικών διατάξεων με την απόφαση 16/2016, στην οποία έκανε δεκτό το αίτημα αποσαφήνισης ορισμένων νομικών ζητημάτων και έκρινε, μεταξύ άλλων, ότι ο δράστης του αδικήματος της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες μπορεί να είναι επίσης δράστης του αδικήματος από το οποίο προέρχονται τα περιουσιακά αγαθά. Στο σκεπτικό της απόφασης αυτής, το Ακυρωτικό Δικαστήριο διευκρίνισε ότι «[ο]ι διατάξεις του άρθρου 29, παράγραφος 1, του νόμου 656/2002, οι οποίες ορίζουν το αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, κάνουν λόγο για γνώση της προέλευσης των περιουσιακών αγαθών (...), προϋπόθεση η οποία πληρούται στην περίπτωση που το πρόσωπο έχει είτε την ιδιότητα του δράστη του αδικήματος της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες είτε την ιδιότητα του δράστη του αδικήματος που απέδωσε τα περιουσιακά αγαθά».
- 12 Επί των συγκεκριμένων νομοθετικών διατάξεων αποφάνθηκε επίσης το Συνταγματικό Δικαστήριο με την απόφαση 418/2018, στην οποία έκρινε ότι οι διατάξεις του άρθρου 29, παράγραφος 1, στοιχείο ε, του νόμου 656/2002, όπως ερμηνεύθηκαν στην απόφαση 16/2016 του Ακυρωτικού Δικαστηρίου, είναι αντισυνταγματικές όσον αφορά τον δράστη του αδικήματος. Συγκεκριμένα, «ο δράστης (...) του κύριου αδικήματος (...) δεν μπορεί να είναι ο δράστης του αδικήματος της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες». Η φράση «εν γνώσει του γεγονότος ότι τα περιουσιακά αγαθά προέρχονται από την τέλεση αδικήματος», η οποία περιέχεται στην ποινική διάταξη, αποκλείει να είναι ο δράστης πρόσωπο το οποίο εμπλέκεται στην τέλεση του αδικήματος από το οποίο προέρχονται τα περιουσιακά αγαθά.
- 13 Ο νόμος 656/2002, όπως αναδημοσιεύτηκε κατόπιν τροποποιήσεων και συμπληρώσεων, κατά τις πληροφορίες που παρέχονται στο τέλος του, μεταφέρει στη ρουμανική έννομη τάξη τις διατάξεις της οδηγίας 2005/60.
- 14 Τόσο η οδηγία (σε καθεμία από τις διαδοχικές μορφές της) όσο και ο εθνικός νόμος περιέχουν μια προϋπόθεση, ήτοι την προϋπόθεση: «εν γνώσει του γεγονότος ότι τα περιουσιακά αγαθά προέρχονται από εγκληματική δραστηριότητα ή από πράξη συμμετοχής σε εγκληματική δραστηριότητα», την οποία το αιτούν δικαστήριο αναλύει από σημασιολογικής, γραμματικής και τελλολογικής απόψεως, καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι δεν είναι δυνατόν να ταυτίζονται οι δράστες των δύο αυτών αδικημάτων.
- 15 Το εφετείο, αιτούν δικαστήριο, παραπέμπει επίσης στο κείμενο της οδηγίας στην αγγλική γλώσσα και συγκρίνει το σύστημα του common law και το σύστημα του ρωμαϊκού-γερμανικού δικαίου, με μνεία στον ιταλικό, στον ισπανικό και στον ολλανδικό ποινικό κώδικα καθώς και σε θεωρητικά κείμενα.
- 16 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι, εν προκειμένω, δεν μπορεί να εφαρμοστεί η θεωρία περί υπάρξεως «acte clair», δεδομένου ότι τόσο η θεωρία όσο και η δικαστική πρακτική προτείνουν διαφορετικές λύσεις στο επίμαχο ζήτημα.

- 17 Καίτοι η Ρουμανία δεν μετέφερε στην έννομη τάξη της την οδηγία 2015/849 εντός της ταχθείσας προθεσμίας, αλλά μόλις με τον νόμο 129, της 11ης Ιουλίου 2019, ο οποίος εκδόθηκε μετά την απόφαση της 25ης Ιουνίου 2019, όταν αποφασίστηκε η υποβολή προδικαστικού ερωτήματος στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι πρέπει να υποβληθεί στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης το προδικαστικό ερώτημα σε σχέση με την εν λόγω νομοθετική πράξη, ιδίως δεδομένου ότι δεν υφίστανται διαφορές όσον αφορά τις διατάξεις του άρθρου 1 στις οποίες παρέχεται ο ορισμός της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ